

طلال اسد / جودیت باتلر
وندی براون / صبا محمود

آیا نقد سکولار است؟

کفرگویی، جراحت، و آزادی بیان

ترجمہی آلمان بہمن پور

فهرست مطالب

۷	مقدمه‌ی مترجم
۱۱	مقدمه (وندی براون)
۱۲	آیا نقد سکولار است؟
۱۳	(آیا) نقد..... ..
۱۴	سکولار... ..
۱۵	است؟
۱۶	سکولاریزم غیرانتقادی
۲۹	آزادی بیان، توهین به مقدسات، و انتقاد سکولار (طلال اسد)
۳۰	توهین به مقدسات همچون نشانه‌ای از هویت تمدنی
۳۸	لیبرالیسم و شکل آزادی بیان
۴۵	تلقی غرب از کفرگویی چیست؟
۴۸	مسلمانان چگونه به محدودیت‌های آزادی بیان می‌نگرند؟
۶۲	چند نکته‌ی تاریخی در مورد مفهوم نقد سکولار
۷۲	کفرگویی به‌مثابه‌ی تابوشکنی
۸۳	عقل دینی و وجدان سکولار: شکافی وصل‌ناپذیر؟ (صبا محمود)
۸۷	کفرگویی یا آزادی بیان؟

آزادی بیان، توهین به مقدسات، و انتقاد سکولار

طلال اسد

سالیان درازی است که در اروپا و آمریکا، درباره‌ی چیزهایی که آزادی بیان را تهدید می‌کنند، صحبت‌های بسیاری می‌شود. این امر به‌خصوص اوقاتی پیش می‌آید که مسلمانان در واکنش به انتقادی علنی به اسلام، مسئله‌ی توهین به مقدسات را پیش کشیده باشند. آخرین بحران در این رابطه جنجال حول کاریکاتورهای دانمارکی بود. (۱) یک دهه و نیم پس از ماجرای سلمان رشدی، این اتهام کهنه‌ی دینی، یعنی «توهین به مقدسات»، دوباره در اروپا و جاهای دیگر از سوی مسلمانان عَلم شد تا آزادی‌های ارزشمند سکولار را به خطر بیندازد. لاقبل به ما چنین گفته‌اند. دریک سو شاهد تظاهرات خشمگینانه و حجمی از خشونت بودیم، و درسوی دیگر شاهد تأکیدهای مکرر بر اصول و ابراز عصبانیت. (۲) داستان غالباً در بستر موضوع ادغام مسلمانان مهاجر در جوامع اروپایی و ارتباط آن با «تهدید جهانی» اسلام‌گراها مطرح می‌شد. (۳) در سایه‌ی وقوع این ماجرا بعد از حمله به مرکز تجارت جهانی و بمب‌گذاری‌های لندن، ماجرای کاریکاتورها به گفتمان وسیع‌تری متصل بود: به «جنگ با تروریسم» از سوی غرب، کشمکش‌ی که بسیاری آن را بخشی از ناسازگاری ذاتی دو تمدن اسلامی و اروپایی می‌دانند. ازاین‌رو، رسانه‌های دانمارکی و بسیاری از سیاست‌مداران این کشور، پژوهشگران

مطالعات اسلامی را به خاطر نادیده گرفتن این تضاد مورد انتقاد قرار دادند. ادعای آن‌ها این بود که این پژوهشگران عامدانه از بررسی برخی مباحث مربوط به تمدن اسلامی پرهیز می‌کنند، مثلاً بررسی این‌که چطور اسلام نه تنها مانعی بر سر راه یکپارچگی است، بلکه به طور بالقوه یک تهدید امنیتی نیز محسوب می‌شود. (۴)

در ماجرای کاریکاتورها شیوهی برخورد مسلمانان و غیرمسلمانان واقعاً قابل توجه بود. ولی هدف این مقاله نه دفاع از آن برخورد‌هاست و نه عیب‌جویی از آن‌ها؛ در عوض این نوشته تلاشی است برای اندیشیدن در مورد جایگاه «توهین به مقدسات» - یعنی مفهومی دینی - در جوامع لیبرال سکولار. در متن پیش رو، قصد دارم مفهوم توهین به مقدسات را از جهات مختلف مورد تأمل قرار دهم و آن را به مثابه‌ی تبلور برخی معضلات ارزشی و سیاسی اروپای لیبرال در نظر بگیرم. از این رو، من حرف چندانی در مورد سنت‌های اندیشه‌ی اسلامی نخواهم زد و بیش‌تر به وضعیت سکولار و مدرنی خواهم پرداخت که همگی در آن به سر می‌بریم.

توهین به مقدسات همچون نشانه‌ای از هویت تمدنی

از نظر بسیاری از آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها، تنش موجود در جنجال کاریکاتورها، تنش میان غرب و اسلام است که هرکدام ارزش‌های متضادی را نمایندگی می‌کنند: در یک طرف دموکراسی، سکولاریزم، آزادی، و عقلانیت، و در طرف دیگر دشمنان این‌ها مثل استبداد، دین، سلطه، و خشونت. بی‌شک مفهوم توهین به مقدسات در دسته‌ی دوم جای دارد و به نظر سکولارگراها^۱ آزادی بیان - و به عبارتی خود آزادی - را محدود می‌کند؛ آزادی بیانی که به وسیله‌ی اصول دموکراتیک و پیروی از عقلانیت - که برای فرهنگ غربی